

Suomen Journalistiliiton vastaukset kulttuuripoliittisen selonteon taustakysymyksiin

Missä olemme ja minne pitäisi päästä?

1. Mikä olisi parasta, mitä Suomen taide- ja kulttuuripolitiikan alalla voisi tapahtua? Miten näihin tavoitteisiin päästäisiin?

- Sivistyksen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen ja sen mukaisesti toimiminen myös rahoituksen osalta.

2. Nimeä enintään viisi (5) asiaa, joita kulttuuripoliittisessa selonteossa tulisi mielestäsi tarkastella.

- Kulttuurialalla työskentelee monipuolinen ammattilaisten joukko, joka ei koostu ainoastaan näkyvästä taiteellista työtä tekevästä, vaan myös laajasta joukosta kulttuurialan toteuttavaa työtä tekeviä. Työtä tehdään erilaisissa työmarkkina-asetissa (palkkatyössä, itsensäyöllistäjänä, apurahoilla), mitkä voivat myös vaihdella ja olla päällekkäin. Sosiaaliturvauudistuksen tulee huomioida eri työnteonmuodot, myös itsensäyöllistäjät. Yhdistelmävakuutukselle on laaja tarve.
- EU-komissio antoi syksyllä 2022 suuntaviivat itsensäyöllistäjien kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta. On keskeistä varmistaa, että tämä neuvotteluoikeus toteutuu myös Suomessa.
- Vapaiden taiteilijoiden, laajemmin kaikkien luovien alojen tekijöiden mukaan lukien itseään työllistävien freelancer-journalistien eläketurva olisi hyvä siirtää maatalousyrittäjien eläkelain piiriin ja vakuutettavaksi Melassa. Tällä hetkellä apurahatyö vakuutetaan jo näin.
- Tekijänoikeuslain muutoksien vaikutuksia tulisi seurata, sillä muutokset eivät automaattisesti lisää avoimutta tai paranna tekijöiden neuvotteluasemaa, kun tekijät sopivat tekijänoikeuksiensa luovuttamisesta ja siitä maksettavista korvauksesta. Muutoksien tulisi lisätä tekijöille tulevia korvauksia.
- Kulttuurin rahoituksen vakiinnuttaminen 1 %:in valtion budjetista.

3. Millaisena näet taide- ja kulttuurialan nykytilanteen? Mitkä tekijät muuttavat eniten toimintaympäristöä ja mitä vaikutuksia niillä on taide- ja kulttuurialalle?

- Korona-aika kuritti taide- ja kulttuurialaa poikkeuksellisen paljon, josta toipuminen on edelleen kesken. Hallitusohjelman työelämä- ja sosiaaliturvatoimet kohdistuvat heikentävästi kulttuurialan patkätöissä työllistyvien ansioihin ja asemaan. Kulttuuriala elää epävarmuudessa, joka johtuu mm. rahoituksen ailahtelevaisuudesta. Tekoälyn vaikutukset puhuttavat, koska on vielä epäselvää, millaisia vaikutuksia sillä tulee olemaan alan tulevaisuuden kannalta niin tekijöiden tuloihin kuin tekijänoikeuksiin.

B. Muuttuva maailma, kehittyvät välineet

4. Pari sanaa digitalisaatiosta: mitä mahdollisuuksia digitaaliset alustat tarjoavat taide- ja kulttuurialalle ja mitä tulisi huomioida, kun yhä suurempi osa kulttuuriperinnöstä on digitaalisesti säilytettävää ja hyödynnettävää?

- Sisällöntekijöiden asemaan ja luoviin aloihin vaikuttavat EU-direktiivit on toteutettava Suomessa niin, että tekijän asemaa parannetaan nykyisestä. AVMS-direktiivin yhteydessä av-sisältöjen välittäjät on veloitettava osallistumaan kotimaisen av-tuotannon rahoitukseen.

5. Minkälaisia toimia kulttuurialalla mielestäsi tarvitaan kansainvälistymisen vahvistamiseksi ja miksi?

- Av-alan kannustimen avulla on tehty kansainvälisesti menestyviä tuotantoja, jotka ovat olleet myös investointeja Suomelle. Av-kannustimen myötä Suomi on noussut myös yhdeksi vaihtoehdoksi kansainvälisten tuotantojen kuvausmaana muiden kannustinmaiden rinnalle. Kannustin tarvitsee kuitenkin jatkuvuutta, jotta panostukset eivät valu hukkaan ja av-ala voi kehittyä ja työllistää sekä suoraan alan työntekijöitä että alihankintapalvelujen kautta ihmisiä. Kannustin on ennen kaikkea investointi ei kuluerä, koska se maksetaan todennettuja kustannuksia vastaan.

C. Osallisuus ja saavutettavuus

6. Mitkä ovat toimenpiteet, joilla parhaiten tuettaisiin lasten ja nuorten kasvua kulttuurin tekijöiksi ja kokijöiksi?

- Kulttuurin tulee olla saavutettavaa jokaiselle lapselle ja nuorelle niin maantieteellisesti kuin taloudellisesti. Suomessa lukemista kuitenkin verotetaan kovemmin kuin muissa maissa. Lukeminen tukee oppimista ja osaamista luoden perustan Suomen menestymiselle. Siksi lehtien ja kirjojen arvonlisävero tulisi laskea nolnaan.

7. Miten kulttuurin keinoin voitaisiin nykyistä vahvemmin edistää ihmisten osallisuutta, hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta sekä vähentää eriarvoistumiskehitystä ja luottamuksen rapautumista?

- Suomessa asuvilla ihmisillä tulee olla oikeus kohtuuhintaiseen lukemiseen. Lukutaidon ohella lukeminen tuottaa aktiivista osallistumista demokratiaan, työtilaisuuksia luovalle alalle ja tieteseen, kulttuurista ymmärrystä ja hyvinvointia – ja viime kädessä jokaisen tarvitsemää monipuolista sivistystä. Tarvitsemme myös jatkossa kattavan ja elinvoimaisen median. Keinona tähän on lehtien ja kirjojen arvonlisävero laskeminen nolnaan.
- Ylellä on merkittävä rooli julkisen palvelun laitoksena sekä tiedonvälityksessä että kulttuurissa.
- Suomi tarvitsee mediapoliittisen ohjelman, jossa tarkastellaan -kaikkia media-alaan vaikuttavia asioita kokonaisuutena sekä Suomessa että kansainvälisessä lainsäädännössä. Päätöksentekorajat ylittävän yhteisen

mediapolitiikan avulla pääsemme katsomaan mediaa kansalaisen näkökulmasta.

8. Miten kulttuurialalla voitaisiin ottaa paremmin huomioon maamme monikulttuurisuus ja -kielisyys?

- Haaga-Heliassa on koulutusohjelma maahanmuuttajataustaisille journalisteille. Pidämme tärkeinä tämän kaltaisia konkreettisia tapoja edistää muualta Suomeen muuttavien työllistymistä ja edistää kulttuuri- ja media-alan diversiteettiä niin tekijöiden kuin sisältöjen osalta.
- Elokuva-alalla sisältöjen ja tekijöiden diversiteetin merkitys on ymmärretty, vaikka muutos onkin hidas. Tilastointia sisältöjen diversiteetistä on tehty Metropolian ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta useampana vuotena. On tärkeää, että tilastointia tehdään myös jatkossa ja tekijöiden diversiteetin edistämistä pohditaan myös konkreettisten toimien kautta.

D. Rakenteet ja toimintamallit

9. Miten saamme Suomeen lisää henkistä ja taloudellista, kaikkien hyvinvointia vahvistavaa lisäarvoa yhteiskunnassa taide- ja kulttuurialan kautta?

- Kulttuuri tuottaa huomattavasti enemmän kuin sitä julkisesti tuetaan. Valtion 1,3 miljardin euron tuki tuottaa 14 miljardin euron tuotoksen. Kulttuurialalla on myös merkittävä työllistävä vaikutus. Kulttuurin merkitystä ei kuitenkaan voi arvioida vain rahassa vaan kyse on sivistyksestä ja henkisestä hyvästä, jota se tuottaa.

10. Millaisia asioita kulttuurin tietoperustasta puuttuu?

- Elokuva- ja tv-ala on merkittävä työllistäjä, mutta toimialalta puuttuu kokonaan kattava tulo- ja palkkatilastointi. Teatterialalla palkkoja on tilastoitu jo kauan Teatterin tiedotuskeskuksen Tinfon kautta. Vastaava järjestelmä tarvitaan myös elokuva- ja tv-alalle.

11. Mitä tulee tehdä, jotta kulttuuriala kestää paremmin esimerkiksi koronan kaltaisia aikoja?

- Kriisiaikoina tarvitsemme vahvan median, joka pystyy luotettavaan tiedonvälitykseen. Tämän pitää toteutua kaikkialla Suomessa.
- Kulttuurialan arvoketjut ovat pitkiä, joissa työskentelee lukuisia eri ammattilaisia erilaisissa työmarkkina-asemassa. Korona-aikana osa näistä ammattilaista putosi tukirakenteiden ulkopuolelle. Toimet eivät ole niinkään kulttuuripoliittisia vaan liittyvät sosiaaliturvaan ja siihen, etteivät freelancerit jäisi sosiaaliturvan ulkopuolelle. Siksi pidämme yhdistelmävakuutuksen kehittämistä tärkeänä.

12. Jäikö jotain sanomatta? Avovastaus

- Suomen Journalistiliiton asiantuntemus on käytettävissä. Yhteystiedot: Petri Savolainen edunvalvontajohtaja petri.savolainen@journalistiliitto.fi 050 534 2485, Marika Väisänen, työehtoasiantuntija, marika.vaisanen@journalistiliitto.fi, 0405754242